

Prof. Dr. İhsan Süreyya Sırma, İslâmî Tebliğin Medine Dönemi ve Cihad, (İstanbul: Beyan Yayınları, 2013)

Mutlu Saylık*

İhsan Süreyya Sırma, bu eserine “İslâmî Tebliğin Medine Dönemi ve Cihad” adı vermesini, Hz. Muhammed (s.a.v.)’in hicretiyle başlayan Medine Dönemi’nin askeri cihadla yani savaşla geçmesine bağlamaktadır. Hz Muhammed (s.a.v.)’in Medine’de ki tebliğ döneminde 10 sene İslâm davası uğruna kılıç salladığını ve ölüm döşeğinde iken yaptığı en son vasiyetinde de cihada çıkılmasını emrettiğini, cihadın İslâm’ın vaz geçilmez bir ilkesi olduğunu vurgulamaktadır. Sırma cihadı, Allah’ın emrettiği gibi yaşamak için ortaya konulan tüm çaba ve mücadele olarak tarif etmektedir (s. 15). Bu çerçevede Müslüman olmayanlara İslâm’ı tebliğ etmek için yapılan savaşlar, namazı gerektiği gibi kılmak, oruç tutmak da cihat olarak görülmektedir. Kitabın önsözünde Hz. Muhammed (s.a.v.)’in Medine Dönemi’ni cihad merkezli ele alacağına mesajını veren Sırma, bu gerçeğin gizlenmeye ve saptırılmaya çalışıldığını bu araştırmayla gerçekleri ortaya çıkarma hedefinde olduğuna işaret etmektedir. Eserinde konuları bu minvalde işleyen Sırma, İslâm’ın yanlış anlatılmasından dolayı yanlış öğrenildiğini, bunun sonucu olarak da Müslümanların yanlış yollara saptığını, bundan dolayı Hz. Muhammed (s.a.v.)’in ve Kur’ân’ın misyonunun tahrif edildiğini, bunun sonucu olarak da çok farklı Müslüman tiplerin ortaya çıktığını, Kur’ân’ın ahlak ve faziletine evet, cihadına hayır diyen alafranga kâğıt Müslümanların türemeye başladığını söylemektedir. (s. 239). Kur’ân’ın tarif ettiği bir Müslüman olmak, Kur’ân ölçülerine göre İslâm’ı yeniden öğrenmek için ancak Hz. Peygamber (s.a.v.)’in mücadele tarihi olan Siyer’i, İslâm Tarihi’ni çok iyi bilmekle mümkün olduğunu belirten Sırma, bu söylemiyle eserin yazılış amacına işaret edilmektedir. Sırma, Hz. Muhammed (s.a.v.)’in Allah’ın emrettiği kurtuluş ilkelerini yeryüzüne hâkim kılmak ve bu uğurda mücadele vermek için savaştığını, cihadın asıl gayesinin insanlara zorla Müslüman yapmak olmadığını, Müslüman ve gayrimüslim bütün insanlara Allah’ın belirlediği temel ilkeleri uygulamak olduğuna vurgulamaktadır. Sırma, İslâmî tebliğin muhatabı olan insanların, Müslüman olmaya mecbur olmadığını, onların mecbur oldukları şeyin İslâm devlet ve kanunlarına göre yönetilmeyi kabul etmeleri olduğunu, bazı araştırmacıların, müsteşrikler veya insancıl görülen insanların ikna ve tatmin olmaları için İslâm’da ki cihadın sadece bir müdafaadan ibaret olduğunu söylediklerini, bu şekilde hakikatleri tahrif etmeye kalkıştıklarını ileri sürmektedir. İslâm davasına hizmet adı altında Hz. Muhammed (s.a.v.)’in devamlı surette müdafî pozisyonunda olduğunu ileri sürenlerin olduğunu, bu cereyanın 19. yüzyıldan itibaren batı dünyasına karşı Müslüman aydınlarda başlayan bir aşağılık duygusundan kaynaklandığını belirtmektedir. Bunu yapanlar iyi niyetli olsalar da savunma şeklinden başka akıncı bir cihat yokmuş gibi bir havaya girmelerinin affedilmez bir hata olduğunu, günümüz İslâm tarihçilerinin çoğunun da bu tutkudan kurtulamadığını örnekler vererek eleştirmektedir (s. 45-52;237-

Article Types / Makale Türü: Book Review/Kitap Değerlendirmesi

Received / Makale Geliş Tarihi: 20.01.2020 Accepted / Kabul Tarihi:12.04.2020

DOI: <https://doi.org/10.26791/sarkiat.677203>

*Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Tarihi mutlusaylik@hotmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1344-9398>

239). Hz. Muhammed (s.a.v.)'in İslâm tebliğinde öncelikle, insanlara İslâm'ı anlatarak Müslüman olmalarını teklif ettiğini, İslâm'ı kabul etmeyenlere cizye ve haraç vermeleri şartıyla dinlerinde kalma serbestisi tanıdığını, bunu kabul etmeyenlere savaş açtığını ve savaşmayı emrettiğini, Uhud ve Hendek savaşları dışında müdafaa savaşı yapmadığını vurgulamaktadır. Sırma, yapılan gazveleri, gönderilen seriyyeleri, Mekke'nin Fethi'ni ve Tebük Seferi'ni bu duruma örnek göstermektedir.

Sırma bu eserinde, daha çok cihadın askeri yönüne ağırlık verildiğini bu konunun mümkün mertebe ana kaynaklara dayanarak özlü bir şekilde aktarılmaya çalışıldığını belirtmektedir. Bu çerçevede Hz. Muhammed (s.a.v.)'in devletin yoğun işleri yanında askeri cihada ne kadar önem verdiğini, Medine'de geçen 10 senelik hayatının büyük bir bölümünün Allah yolunda savaşmayla geçtiğine dikkat çekmektedir. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in hem merhamet hem de silah peygamberi olduğunu ona tebliğ edilen davasıyla, dünya tarihinin en büyük inkılabını yaptığını, aksiyonu, cesareti, merhameti, devlet yönetimi ve ordu komutanlığı ile tüm insanlığa örnek olduğunu vurgulamaktadır (s. 14-15).

Sırma, yer yer günümüz meselelerine de parmak basmaktadır. Örneğin Bedir Savaşı'ndan sonra Yahudilerin düşmanlığı anlatılırken, Yahudilerin Hz. Muhammed (s.a.v.)'e karşı şairleri ve basını devreye soktuğunu belirtir ve “*basın denen şey öyle güçlüdür ki binlerce ordunun yapamadığını bir gazete yapar bir ülkeye müstehcen basın ve neşriyat hâkim oldu mu binlerce ahlakçı ve mücahit kurtaramaz, ahlaksızlığa dalmış olan gençliği bozan müstehcen neşriyat, dünya emperyalizminin ve Siyonizm'in yeni silahından başka bir şey değildir*” demektedir (s. 69). Mekke'nin fethinden sonra Kabe'deki putların kırılması olayı anlatılırken de “*artık hiç kimse Hubelizm Menatizm, Uzzaizim yapamayacaktı, onların adına toplumu sömürmeyecekti*” denilmektedir (s. 182).

Eserde bazı olay ve gelişmeler verildikten sonra netice ve değerlendirme adı altında işlenen konular yazarın perspektifinden değerlendirilip bazı sonuçlara ulaşılmaktadır. Ele aldığımız eser Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Medine'ye hicretinden sonraki hayatını kronolojik olarak Hicri 1 sene olaylarından başlayarak vefatına kadar anlatmaktadır.

Hicri 1 sene olayları ele alınırken hicret olayı ele alınmakta, Medine şehrinin siyasi tarihçesi irdelenmekte, Yahudilerin Medine'ye girişleri peygambere olan düşmanlıklarının sebepleri üzerinde durulmaktadır. Hz. Peygamberin Medine'de İslâm Devleti'ni kurması Medine'deki toplumların Hz. Peygamber'in liderliğinde bir araya gelmesi ve Medine Vesikası üzerinde durulmaktadır. Bu anlaşmanın bir bölümünün Yahudileride ilgilendirdiğine vurgu yapılmaktadır. Medine Vesikası'nın İslâm kaynaklarında çokça geçmesine rağmen, bazı araştırmacıların Medine vesikası hakkında, “*bu ahad haberdır buna itibar edilmez*” diye ifadeler kullanmalarının üzücü ve erken verilmiş bir hüküm olduğuna vurgu yaparak konu ile ilgili rivayetleri vermektedir (s. 34-36). Bu sene olayları anlatılırken askeri cihad döneminin başladığı, cihadın ayet ve hadislerle sabit olduğu belirtilir. Sırma burada, Medine Dönemi'nin Mekke Dönemi'nden farklılıklar arz ettiğini, hedef aynı olmasına rağmen tebliğ yöntemlerinin değiştiğini, bu farklılığın sebebinin Medine Dönemi'nde oluşan İslâm Devleti'nin yapı ve imkânları olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Medine İslâm Devleti'nin İslâmî tebliğ için kurulduğunu, İslâm davasının her tarafa tebliğ edilmesi için böyle bir yapıya gidildiğini, İslâm davasının devletleşmeyle güçlenip kökleştiğini, bu süreçte Allah'ın savaşa izin verdiğini askeri cihadın da bu şekilde başladığını vurgulamaktadır (s. 45). Cihat Allah'ın emrettiği gibi yaşamak ve onun ahkâmını her tarafta uygulanmasının temini için müminin canıyla malıyla verdiği mücadele

olduğunu, bu mücadele söz ile yazı ile sohbet ile veya savaş ile olabileceğini belirten Sırma, devamla konuyu ayet ve hadislerle desteklemektedir. (s. 49-52) İslâm'da bulunan cihad müessesesinin anlaşılması durumunda, Hz Peygamber (s.a.v.)'in 23 senelik mücadelesinin de anlaşılacağı ve bunun sonucunda bir peygamber savaşır mı? Gibi yersiz soruların ortaya çıktığını, sanki gayrimüslimlere hesap verilme zorunluluğu varmış gibi İslâm kılıç dini değil gibi yersiz savunmalara girişildiğini ve bunun asla kabul edilmez olduğunu, İslâm'ı kabul edip etmemede herkesin bir olduğunu ancak hiç kimsenin İslâm'ı ve onun herhangi bir müessesesini olduğundan başka gösterme, hayal ve düşüncelerine veya mantığına göre bir İslâm anlayışını ortaya koyma hakkına da sahip olmadığını belirtmektedir (s. 45-52).

Hicri 2 sene olayları ele alınırken, bu sene yapılan gazve ve seriyeler üzerinde durulmaktadır. Ebva, Buvat, Uşeyre gazveleri, Abdullah b Cahş seriyyesi ele alındıktan sonra Bedir Savaşı, savaşın sonucu ve değerlendirilmesi üzerinde durulmaktadır. Bedir Savaşı'ndan sonra Yahudilerin düşmanlığını ortaya çıktığını söyleyen Sırma, burada günümüz meselelerine de parmak basmaktadır. Yahudilerin, doğrudan doğruya Müslümanlarla mücadele etmektense, bugünkü Amerika ve yandaşları olan emperyalistlerin geri kalmış ülkeleri birbirlerine kırdırarak emellerine kavuşmak istemeleri gibi, birilerini devreye koymaya çalıştıkları ve bu şekilde Müslümanlarla mücadele ettiklerini söylemektedir. Ayrıca Yahudilerin Hz. Muhammed (s.a.v.)'e karşı fiili bir kalkışmaya girişmektense, şairleri ve basını devreye koyduğunu belirtmekte ve devamla *“basın denen şey öyle güçlüdür ki binlerce ordunun yapamadığını bir gazete yapar bir ülkeye müstehcen basın ve neşriyat hâkim oldu mu binlerce ahlakçı ve mücahit kurtaramaz, ahlaksızlığa dalmış olan gençliği bozan müstehcen neşriyat, dünya emperyalizminin ve Siyonizm'in yeni silahından başka bir şey değildir”* demektedir (s. 69). Daha sonra Benî Kaynuka Savaşı, netice ve değerlendirilmesi yapılmaktadır. Bu çerçevede bu Yahudi kavmin haddini aşarak bir Müslüman bayanın örtüsüne el uzattığı, buna karşı çıkan bir Müslümanı öldürdükleri, bundan dolayı da yapılan antlaşmayı ihlal ettikleri için Medine'den sürüldükleri üzerinde durulmaktadır (s. 73-74).

Hicri 3. sene olayları ele alınırken, Yahudi ve müşriklere karşı sürdürülen mücadele üzerinde durulmaktadır. Bu çerçevede Ka'b İbnü'l Eşref ve Sellâm b. Ebi'l-Hukayk'ın öldürülmesine değinilmektedir. Onların Hz. Peygambere ve hanımlarına dil uzattıklarını, İslâm'ı yerdiklerini, bundan dolayı öldürüldüklerine vurgu yapılmaktadır (s.76-80) Müşriklerle mücadele çerçevesinde bu sene meydana gelen Uhud Savaşı'ndan bahsedilmekte, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in emrine itaatsizliğin hezimete neden olduğuna değinilmekte ve Allah ve resulüne itaatin önemine vurgu yapılmaktadır (s. 80-96). Daha sonra bir gurup fedakâr İslâm davetçisinin tuzağa düşürülerek şehit edildiği Recî hadisesi anlatılmaktadır. (s. 99-102).

Hicri 4 sene olaylarına Bi'r-Ma'ûne hadisesi ile başlanmaktadır. 40 veya 70 kişilik Müslüman davetçi gurubunun vahşice öldürülmesinin Müslümanları çok üzdüğüne, Hz. Peygamberin bu olaydan sonra sabah namazlarında kunut duası okumaya başladığına değinilmektedir (s. 103-104). Benî Nadir Yahudilerinin Hz Peygambere suikast düzenlenmesi olayının da bu yıl gerçekleştiği ve bu olayın onların Medine'den sürülmelerine neden olduğu anlatılmaktadır. Ayrıca bu sene meydana gelen Zatü'r Rikâ ve Bedru'l ahire adlı gazveler de ele alınmaktadır (s. 105-116).

Hicri 5 sene olayları Dümetül Cendel Gazvesi ile başlamakta, Benu'l-Mustalik Savaşı ve munafıkların fitnesi sonucu ortaya çıkan İfk hadisesi ile devam emektedir (s. 118-120). Hendek Savaşı ve bu savaş sırasında meydana gelen mucizelerden bahsedilmekte, Benî Kurayza Yahudilerinin bu zor günlerde ihanet etmesi ve savaşın hemen sonrasında

vakit geçirilmeksizin bu Yahudi guruba bu ihanetin cezasının verilmesinden bahsedilmektedir (s. 121-140).

Hicri 6 senede çevre bölgelere çok sayıda seriyenin gönderildiği, hac için Mekke'ye doğru yola çıkıldığı, müşriklerin buna izin vermemesi üzerin Hudeybiye Antlaşması'nın yapıldığı belirtilmektedir. Bu antlaşma ile güney sınırı emniyete alındığı, Ebû Basîr adlı bir kişinin Müslüman olduğu, ancak antlaşma maddeleri gereği Medine'ye kabul edilmediği için gerilla savaşı başlattığına değinilmektedir. (s. 141-151).

Hicri 7 sene olayları Hayber Savaşı ile başlamaktadır. Heyberin fethi ile Yahudilerin en önemli merkezini ele geçirildiğine ve Yahudi fitnesine büyük bir darbe indirildiğine değinilmektedir (s. 158-164). Ayrıca bu sene Hz. Peygamber (s.a.v.) ve Müslümanların yaptığı Umretü'l-Kaza da ele alınmaktadır (s. 164-165).

Hicri 8 sene olayları Mute Savaşı ile başlamaktadır. Sırma, Bizans'a karşı yapılan bu savaştan bahsederken, "*Resulullah (s.a.v.)'in insanları ezen emperyalizmi yıkmak ve yerine İslâm adalet ve nizamını yerleştirmek için cihad ettiğini söylemektedir.*" Müslümanların bu savaşla Bizans'a İslâm'ın gücünü gösterdiği vurgulanmaktadır (s. 166-167). Bu sene Mekke'nin de fethedildiği, burada mutlaka öldürülmesi emredilenlerin bir kısmının öldürüldüğü, bir kısmının affedildiği, Hz Peygamberin Kabe'ye girdiği bütün put ve heykelleri kırdığı belirtilmektedir. (s. 182). Huneyn Savaşı ve Taif Savaş ile bu senenin olayları sonlandırılmaktadır.

Hicri 9 sene olaylar ele alınırken Tebük Gazvesi'nden ve münafıkların fitne çıkarmak için yaptıkları Mescidu' Dirar'a değinilmektedir (s. 197-207). Ayrıca gayrimüslimlerle ilişkilerden ve İslâm'a davet mektuplarından bahsedilmektedir (s. 208-222).

Hicri 10 sene olayları Veda Haccı ile başlamakta ve Hz. Peygamber'in vefatıyla son bulmaktadır.